

SJÄLVSTYRELSEPOLITISKA NÄMNDENS YTTRANDE nr 1/
1983-84 över landskapsstyrelsens vid landstings-
året 1983-84 enligt 32 § landstingsordningen av-
givna redogörelse.

Landskapsstyrelsen har till självstyrelsepolitiska nämnden lämnat i 32 §
landstingsordningen förutsatt redogörelse för perioden 1.11 1982 - 31.10
1983.

Självstyrelsepolitiska nämnden har med anledning av redogörelsen hört lantrådet
Folke Woivalin, landskapsstyrelseledamoten Olof Salmén och utbildningschefen
Börje Karlsson.

Över redogörelsen har nämnden beslutat avge följande yttrande som samtidigt
med redogörelsen överlämnas till landstinget.

Radio- och TV-frågan.

Landskapsstyrelsen meddelar i redogörelsen att förhandlingar pågår med Finlands
Rundradio om återutsändningen av Sveriges P 1 och P 2 samt Sveriges TV 1.
Frågan har från Rundradios sida sammankopplats med frågan om behovet av nya
utrymmen för bolagets verksamhet på Åland. Enligt vad nämnden inhämtat har
diskussioner förts i lokalfrågan mellan dels landskapsstyrelsen och radiobo-
laget, dels landskapsstyrelsen och kommunerna på Åland. I riket har kommunerna
medverkat i lokalfrågornas ordnande på de orter där Rundradion bedriver regional
verksamhet.

Nämnden har i sitt den 2 april 1982 avgivna yttrande förutsatt att 1981 års
förordning om handhavande i landskapet Åland av vissa uppgifter som rör radio-
anläggningar skall ge landskapsmyndigheterna en möjlighet att, i den mån tek-
niska och ekonomiska hinder kan undanröjas, tillgodose de åländska intressena
och på relativt kort sikt ge möjligheter till fullgod sebarhet av Sveriges
radios båda TV-program över hela landskapet. Med hänvisning till detta uttalan-
de betonar nämnden vikten av att fortsatta ansträngningar nu görs så att
vad gäller utbyggnaden av radio- och TV-sändningarna i första hand mottag-
ningsmöjligheterna för Sveriges TV-program 1 blir tillfredsställande i hela land-
skapet. I den mån en fortsatt utbyggnad av TV- och radioservicen i landskapet
försvåras av radiobolagets utrymmesproblem bör enligt nämndens upp-
fattning landskapsstyrelsen aktivt kunna ta del i strävandena att lösa ut-
rymmesfrågan, som enligt vad nämnden erfarit även redan delvis skett. Lokal-
radioverksamheten (och i framtiden även lokal-TV-verksamheten) har stor be-

tydelse ur såväl självstyrelse- som kulturpolitisk synvinkel, varför utvecklandet av dess verksamhetsförutsättningar måste anses vara en fråga som bör ägnas tillbörlig uppmärksamhet jämsides med utvecklandet av se- och hörbarheten av de rikssvenska TV- och radioprogrammen.

Nordiska samarbetsavtal.

Nämnden har funnit att de i redogörelsen omnämnda ändringarna av Helsingfors-avtalet om samarbete mellan de nordiska länderna ratificerats i slutet av januari 1984. Den av ändringarna föranledda nya landskapslagen om Ålands representation i Nordiska rådet har antagits av landstinget den 16 januari 1984 och utfärdats den 27 mars 1984 (AFS 25/84). De närmare organisationsformerna för landskapets deltagande i det nordiska samarbetet utreds för närvarande inom Ålands delegation i Nordiska rådet. Nämnden finner det angeläget att landstinget i dess helhet bereds tillfälle att ta ställning till delegationens förslag. Nämnden utgår från att arbetsfördelningen mellan landstinget och landskapsstyrelsen i fråga om skötseln av nordiska ärenden löses möjligast smidigt så att dubbelarbete undviks och med hänsyn tagen till de resurser som från landstingets sida kan ställas till förfogande för ändamålet.

I sammanhanget noterar nämnden att de i redogörelsen omnämnda ändringarna av kulturavtalet och transportavtalet härrör från tidigare beslut i de nordiska instanserna. Förverkligandet av dessa beslut har dock samordnats med ändringarna i Helsingforsavtalet.

Studentexamensprovet i finska.

Nämnden konstaterar med tillfredsställelse att frågan om en särskild B-kurs i finska jämte tillhörande mindre krävande studentexamensprov nu synes ha bragts till en lösning. Som av redogörelsen framgår har landskapsstyrelsen den 3 augusti 1983 godkänt en försöksläroplan för B-kursen i finska i högstadiet. Även skolstyrelsen har den 31 januari 1984 godkänt en motsvarande lärokurs för rikets ^{svenskspråkiga} skolor. Detta innebär även att elever som valt finska enligt B-kursen i enlighet med bestämmelserna i studentexamensförordningen kommer att kunna avlägga examensprovet i finska på B-nivå fr.o.m. våren 1987. Det bör här framhållas att B-kursen är en fullvärdig skolkurs och att genomgåendet B-prov i finska i studentexamen har samma värde som andra prov i studentexamen. I gymnasiet kommer timantalet i finska att vara detsamma oberoende av om eleven valt A-kurs eller B-kurs.

Nämnden förutser att möjligheterna att i de åländska högstadierna och i gymnasiet välja B-kurs i finska får positiva följder för resultatnivån i studentexamen och därmed även för de åländska elevernas möjligheter att vinna inträde till fortsatta studier på postgymnasial nivå. Nämnden vill understryka betydelsen av att såväl landskapsstyrelsen som skolorna ger elever och föräldrar en allsidig och objektiv information i fråga om innehållet i B-kursen i finska och innebörden av genomgången kurs.

Jordbruksstödet och fraktstödet till Åland.

Nämnden har erhållit information om de i redogörelsen omnämnda underhandlingarna som landskapsstyrelsen för med riksmyndigheterna om såväl jordbruksstödet som fraktstödet. Beträffande jordbruksstödet syftar underhandlingarna sålunda till att klarlägga såväl lagstiftningsbehörigheten som förvaltningsbefogenheterna inom jordbrukspolitikens område. Med beaktande av att övrig regionalpolitisk lagstiftning åvilar landstinget har från landskapsstyrelsens sida framhållits att sådana regleringar av jordbruket och dess produktionsfrågor som har regionalpolitiska syften borde ankomma på landskapets myndigheter att lagstifta om och förvalta. Härvid måste hänsyn tas till jordbrukets speciella struktur och ställning i landskapet, där bl.a. överproduktionsproblemet är av betydligt mindre omfattning än i landet som helhet.

I fråga om fraktstödet har nämnden underrättats om att en arbetsgrupp med företrädare för såväl landskapsstyrelsen som riksmyndigheterna nyligen tillsatts med uppgift att granska såväl förvaltningen av fraktstödet som grunderna för dess utgivande.

Med beaktande av det skede förhandlingarna för närvarande befinner sig i, har nämnden nu inte funnit anledning att framhålla annat än att de riktlinjer landstinget tidigare utstakat, särskilt i fråga om fraktstödet, bör följas i det fortsatta utredningsarbetet.

Slutförvaring av reaktoravfall.

Byggnadsarbetena på det i redogörelsen nämnda lagret för låg- och medelaktivt reaktoravfall har nu påbörjats invid Forsmarks kärnkraftverk i Östhammar. Nämnden finner att landskapsstyrelsen strävat till att hålla sig informerad om utvecklingen och även berettsmöjlighet att framföra synpunkter på ärendet. Som nämnden konstaterade i sitt yttrande nr 1/1982-83 har landskapsstyrelsen ställningen av i den nordiska miljöskyddskonventionen avsedd särskild bevakningsmyndighet, vilket innebär

rätt och möjlighet att i angelägenheter hörande till landskapsstyrelsens kompetensområde agera självständigt.

Slutligt beslut i fråga om den egentliga avfallslagringen har ännu inte fattats även om arbetena på lagerutrymmena inletts. En annan fråga, som inte heller till alla delar kan anses utredd, gäller transporterna av avfallsmaterial till lagret. Därtill kommer att det högaktiva avfallet från Forsmarks kärnkraftverk skall borttransporteras med fartyg, varför den redan nu livliga fartygstrafiken i Ålands hav utsätts för nya faromoment.

Nämnden önskar betona att undervattenslagring av avfall från kärnkraftverk enligt dess mening inte kan anses vara den mest ändamålsenliga upplagringsmetoden med hänsyn till den omkringliggande befolkningens beroende av en oförstörd marin miljö. Med beaktande av de speciella konsekvenser för Åland som upplagringen och av den föranledda olyckstillbud kan tänkas medföra vill nämnden understryka vikten av att landskapsstyrelsen håller sig noga informerad om frågans fortsatta utveckling och vid behov vidtar de åtgärder som påkallas av situationen.

Frimärksfrågan.

Enligt 4 § förordningen om utgivning av frimärken för landskapet Åland (12/82) skall de åländska frimärkena säljas och användas enbart i landskapet. Enligt 4 § i avtalet den 9 juni 1982 mellan Post- och telestyrelsen och landskapsstyrelsen om tillämpningen av förordningen har överenskommit om att frimärkena för filatelistiska ändamål dessutom säljs vid Post- och telestyrelsens filatelsektion i Helsingfors. Sålunda säljs frimärkena för postala behov enbart vid postanstalterna i landskapet, men för filatelistiska ändamål säljs och marknadsförs de vid det nyöppnade kontoret för filateliservice på Åland. I andra hand säljs frimärkena vid Post- och telestyrelsens filatelsektion i Helsingfors som också skall biträda Ålands postdistriktskontor med bland annat personalutbildning och marknadsföring.

I praktiken har emellertid huvuddelen av marknadsföringen och försäljningen av frimärken för filatelistiska ändamål skett i Helsingfors, dels beroende på att tillräckliga resurser inte ställts till den lokala filateliservicens förfogande men framförallt på att Post- och telestyrelsen inte öppnat ett eget postgirokonto för filateliservicekontoret. All abonnemangsförsäljning och all förhandsbeställning, utom den lilla del som sker mot kontant betalning, förutsätter att betalningen erläggs i förskott per postgiro. Allt arbete med expediering av sådana beställningar har därför ägt rum vid filatelsektionen i Helsingfors. Genom att filateliservicen på Åland inte haft något

eget postgirokonto har inte heller postens adress på Åland använts i sammanhanget. Det kan här nämnas att filatelliservicen i Åbo har eget postgirokonto.

Enligt nämndens åsikt strider den ovan beskrivna utvecklingen mot de ursprungliga avsikterna med frimärksutgivningen. Även om intäkterna av frimärksutgivningen enligt förordningen tillkommer Post- och telestyrelsen, skulle utvidgade arbetsuppgifter i anslutning till filatelliservicen i landskapet bland annat innebära ett inte obetydligt tillskott av arbetsplatser. Enligt vad nämnden erfarit avser landskapsstyrelsen att inleda förhandlingar med Post- och telestyrelsen för att åstadkomma förändringar i avtalet. Nämnden finner det angeläget att förhandlingarna inleds snarast möjligt så att förordningens och avtalets ursprungliga intentioner skall kunna förverkligas.

Under nämndens behandling av redogörelsen har framförts åsikter om att landskapet borde överväga att uppta förhandlingar med riksmyndigheterna om att en del av det överskott, som uppkommer av postens verksamhet på Åland, skulle tillfalla landskapet. Genom den nu inledda utgivningen av frimärken för Åland torde post- och televerksamheten i landskapet numera totalt sett vara vinstgivande. Eftersom inkomsttillskottet huvudsakligen kan anses vara en följd av de åländska frimärkenas filatelistiska värde som grundar sig på Ålands självstyrelse, har det ansetts motiverat att man från landskapets sida kunde göra anspråk på en del av överskottet. Under behandlingen har vidare framförts önskemål om en utredning av de närmare förutsättningarna för och konsekvenserna av att landskapet skulle överta förvaltningen av post- och televäsendet på Åland i dess helhet. Även om denna fråga har aktualiserats i samband med den pågående revisionen av självstyrelselagen så kunde förvaltningen redan därförinnan övertas genom en överenskommelseförordning, vilket dock för ett förverkligande fordrar noggranna förberedelser.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslår självstyrelsepolitiska nämnden att landstinget måtte bringa självstyrelsepolitiska nämndens yttrande till landskapsstyrelsens kännedom.

Mariehamn den 25 april 1984.

På självstyrelsepolitiska nämndens vägnar:

Sune Carlsson
talman

Lars Ingmar Johansson

Elisabeth Naucclér
sekreterare.

Närvarande vid nämndens avgörande behandling: ordföranden, talman Sune Carlsson, ledamöterna vtm K-G Fagerholm, ltmn Curt Carlsson och Olof Jansson samt ersättaren ltm Roger Jansson.